

opinie & analyse

WAT EEN MENS LIJDEN KAN

Waarom zou Rome de Belgische Broeders van Liefde niet mogen vragen om hun euthanasienota te herzien of uit de orde te stappen, vraagt **HERMAN DE DIJN**

zich af. Als dat niet meer mogelijk is, dan is het gedaan met religieuze instellingen. **PAUL VERVOESSEM** betreurt het conflict. Wanneer een psychiatrisch patiënt die

ondraaglijk lijdt voor euthanasie kiest, wil hij dat soms in een vertrouwde omgeving doen. Het enige wat de Broeders van Liefde hebben beslist, is dat ze dit mogelijk willen maken.

De Kerk is geen democratie

In de discussie over de (on)aanvaardbaarheid van euthanasie bij psychisch lijdens van enkele maanden geleden, nam Ignas Devisch een genuanceerde positie in die ik kon appreciëren. Zijn standpunt (*DS 10 augustus*) over het conflict tussen de Belgische Broeders van Liefde en Rome is wel problematisch. In die discussie staat de absolute van bepaalde morele waarden centraal, in dit geval de waarde van elk menselijke leven (niet van 'het leven in het algemeen'). Die waarde wordt uitgedrukt in het verbod om intentioneel het leven van een ander te nemen, ook al is het op zijn verzoek. Absolute waarden, zegt Devisch, zijn niet seculier, want ze zijn onbetwifelbaar en eeuwig. Maar ook seculiere mensen aanvaarden absolute waarden, zoals de zelfbeschikking en de eerbareerdheid van het kind. Sommigen aanvaarden zelfs absolute waarden, taboes, die ze niet als eeuwig beschouwen.

In de nieuwe visietekst van de Broeders van Liefde is de zelfbeschikking de echte absolute waarde geworden. Ook al beweert hun euthanasienota dat ze fundamentele waarden onderling tegen elkaar afwegen, de zelfbeschikking van de psychisch zieke patiënt geeft finaal de doorslag. Ook al formuleert ze allerlei bijkomende zorgvuldigheidseisen, hun nieuwe politiek verschilt in de grond niet van de opvattingen die elders in de maatschappij gelden. Katholieke zorginstellingen die nog als enige een dam opwerpen tegen het 'euthanasiasme' passen zich gewoon aan de *pensée unique* aan.

Wat is de wet?

Ook gelovigen en hun instellingen moeten de wetten van het land respecteren. Religieuze verordeningen mogen niet strijdig zijn met de wet. Maar wat is de wet? Er is de wet op de patiëntenrechten, die vraagt de autonomie van de patiënt te respecteren, ook de (veronderstelde) autonomie van niet-terminale psychisch zieken. Er is de euthanasiewet, die expliciet toelaat dat de arts op basis van zijn gewetensvrijheid euthanasie weigert

toe te passen. De wet is complex en bevestigt verschillende vrijheden en waarden.

Waarom zou een religieuze instelling op basis van de vrijheid van godsdienst niet intern kunnen opleggen dat euthanasie binnen haar muren niet kan? Dat gold trouwens tot voor kort zonder probleem bij de Broeders van Liefde zelf. Bij hoog en bij laag werd bij het aan nemen van de euthanasiewet verkondigd dat niemand verplicht zou worden euthanasie toe te passen of eraan mee te werken. Dat gold ook voor en binnen instellingen. Individuen die niet akkoord gingen met de politiek van een instelling konden, zoals door de wet bepaald, altijd bij een andere instantie aankloppen.

Straks wordt ook het katholiek onderwijs, met de verplichte godsdienstles, als een onaanvaardbare inmenging van Rome gezien

Maar volgens Devisch is er een onderscheid tussen individuen en instellingen. Instellingen kunnen vandaag niet meer bepalen wat individuen moeten denken. Ze mogen inderdaad geen opvattingen opringen tegen de overtuiging van de individuen in. Maar ze kunnen wel vragen dat individuen die niet uit zichzelf de verordeningen kunnen aanvaarden, de instelling dan maar moeten verlaten. Als dat niet meer mogelijk is, als individuen – door de wet gesteund – veranderingen in de instelling kunnen opeisen, dan is het gedaan met religieuze instellingen. Dan moet de Kerk morgen ook intern op vraag van om het even welke gelovige (of zelfs niet-gelovige) het celibaat afschaffen en vrouwelijke bisschoppen aanstellen. De Kerk is geen democratie, ook al leeft ze

in een democratie. Tot nog toe werd die subtiele verhouding tussen Kerk en Staat begrepen en aanvaard. Nu blijkt daar niet meer.

Hoezo buitenlandse inmenging?

Ander argument van Devisch: de facto is de psychiatrische zorg in België grotendeels in handen van katholieken. Dus bepaalt Rome de Belgische zorgpolitiek, wat een onaanvaardbare inmenging van de katholieke kerk is. Maar het gaat hier niet om de inmenging van een vreemde, buitenlandse religieuze macht. Vergeet niet dat de Belgische bisschoppen vóór de uitspraak van Rome unaniem al de nieuwe politiek van de Broeders veroordeelden.

Het is toch niet de fout van de Kerk en haar eeuwenoude, indrukwekkende inspanningen op gebied van zorg (en onderwijs) dat we ons in deze situatie bevinden? Straks wordt ook het katholiek onderwijs, met de verplichte godsdienstles voor niet-gelovige jongeren, gezien als een onaanvaardbare inmenging van Rome in de Belgische onderwijspolitiek. Weg met de vrijheid van onderwijs? Wat er moet gebeuren om de vrijheid van religieuze instellingen te respecteren, is dat de staat alternatieven aanreikt. Dat deed hij in elk geval op gebied van onderwijs. Psychiatrische zorg was bijvoorbeeld tot voor kort wat te ver van het staatsbed?

De staat kan natuurlijk ook ophouden met de subsidiëring van katholieke instellingen, maar de vraag is of dat slim is. De verstandige staat, zo ging het ten minste in het verleden, apprecieert de inspanningen van de civil society, ook van de godsdiensten. Zeker wanneer die inspanningen (mede) steunen op sociale en spirituele inzet, die niet automatisch te produceren valt.

HERMAN DE DIJN
Auteur van 'Drie vormen van weten. Over ethiek, wetenschap en moraalfilosofie' (Polis, 2017).

'Onze bisschoppen veroordeelden de

nieuwe visietekst van de Broeders van Liefde al voor de uitspraak van Rome.' © Frank Muller/rh